

УДК 329.78-053.6(477)«2004/2014»

DOI: 10.24919/2519-058x.6.123763

Вячеслав РЕДЗІЮК,

orcid.org/0000-0003-1762-5042

*викладач кафедри політології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди»
(Україна, Переяслав-Хмельницький) redziuk@ukr.net*

МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В УКРАЇНІ УПРОДОВЖ 2004 – 2014 рр.: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто регіональні особливості формування молодіжних рухів євроінтеграційного та демократичного спрямування в Україні упродовж 2004 – 2014 рр.. Окреслені ключові причини появи проєвропейських та демократичних молодіжних організацій, з'ясовані основні фактори, які вплинули на географію їх розповсюдження. Особливу увагу акцентовано на основних видах діяльності молодіжних рухів, спрямованих на прискорення євроатлантичної інтеграції. Охарактеризовано та здійснено порівняльний аналіз діяльності молодіжної ініціативи на сході, заході, півночі, півдні та центрі України. Розкрито особливості діяльності націоналістичних рухів у різних областях країни, частина з яких підтримувала євроатлантичну інтеграцію. На основі комплексного вивчення джерел сформовано цілісну картину розвитку демократичних та євроінтеграційних молодіжних організацій різних регіонів України.

Ключові слова: молодіжні організації, молодіжні рухи, євроінтеграційні процеси, євроатлантична інтеграція, демократичні процеси, регіон, регіональні аспекти, молодь, Україна.

Viacheslav REDZIUK,

Lecturer of Department of Political Science, SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University» (Ukraine, Pereiaslav-Khmelnytskyi) redziuk@ukr.net

THE YOUTH ORGANIZATIONS OF DEMOCRATIC AND EUROPEAN INTEGRATION DIRECTION IN UKRAINE DURING 2004 – 2014: A REGIONAL ASPECT

The article deals with regional features of formation of the youth movements of European integration and democratic direction in Ukraine in 2004 – 2014. The main reasons of appearing pro-European and democratic youth organizations were described, identified basic factors which have influenced on geography of their spreading. Particular attention is paid to the main activities of youth movements aimed at accelerating Euro-Atlantic integration. A comparative analysis of the activities of the youth initiative in the east, west, north, south and center of Ukraine has been characterized and carried out. The features of activities of national movements in different country's regions, part of which supported Euro-Atlantic integration. On the basis of a complex research of the sources, a coherent picture of the development of democratic and European integration youth organizations in different regions of Ukraine has been formed.

Key words: youth organizations, youth movements, European integration processes, Euro-Atlantic integration, democratic processes, region, regional aspects, youth, Ukraine.

Вячеслав РЕДЗІЮК,

*преподаватель кафедры политологии ГВНЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ им. Г. Сковороды»
(Украина, Переяслав-Хмельницкий) redziuk@ukr.net*

МОЛОДЕЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО И ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОГО УСТРЕМЛЕНИЯ В УКРАИНЕ НА ПРОТЯЖЕНИИ 2004 – 2014 годов: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

В статье рассмотрены региональные особенности формирования молодежных движений евроинтеграционного и демократического направления в Украине на протяжении 2004 – 2014 гг. Указанные ключевые причины появления проевропейских и демократических молодежных организаций, выяснены основные факторы, повлиявшие на географию их распространения. Особое внимание акцентировано на основных видах деятельности молодежных движений, направленных на ускорение евроатлантической интеграции.

Охарактеризовано и осуществлено сравнительный анализ деятельности молодежной инициативы на востоке, западе, севере, юге и центре Украины. Раскрыты особенности деятельности националистических движений в различных областях страны, часть из которых поддерживала евроатлантическую интеграцию. На основе комплексного изучения источников сформировано целостную картину развития демократических и евроинтеграционных молодежных организаций разных регионов Украины.

Ключевые слова: молодежные организации, молодежные движения, евроинтеграционные процессы, евроатлантическая интеграция, демократические процессы, регион, региональные аспекты, молодежь, Украина.

Постановка проблеми. Починаючи з 2004 р., євроінтеграційні рухи в Україні поступово активізуються та набирають популярності. У зв'язку з Помаранчевою революцією і перемогою В. А. Ющенка на президентських виборах, Україна здійснила перші кроки до євроатлантичної інтеграції. Особливе значення відіграла молодь, яка вважала, що майбутнє держави визначатиметься побудовою її на демократично-правових засадах та євроінтеграційних принципах. Враховуючи етнічну, мовну, культурну неоднорідність України, варто особливу увагу приділити розвитку молодіжних демократичних та євроінтеграційних організацій у різних регіонах країни, їх особливості, географічне розташування і результати діяльності.

Комплексне вивчення регіональних особливостей формування молодіжних організацій євроінтеграційного та демократичного характеру є головною **метою** цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням участі молодіжних громадських організацій у між революційний період 2004 – 2013 рр. займалися низка дослідників. Відзначимо, що дослідження цієї проблематики відбувалося у контексті вивчення всеукраїнських громадських та політичних рухів. Зокрема, С. Дембіцький (Дембіцький, Любива, 2014), В. Мельник (Мельник, 2017), О. Резнік (Резнік, 2014), розкриваючи загальні тенденції політичних процесів в Україні, порівнюючи розвиток революційних подій у 2004 та 2013 – 2014 рр., розкривали участь молоді як основної рушійної сили політичних змін в Україні. Втім, лише В. Мельник (Мельник, 2017) визначив особливості регіонального формування молодіжних рухів та організацій євроінтеграційного і демократичного характеру на прикладі Волинської області. Характерні риси становлення молодіжних рухів розкривалися у працях Г. Коваля (Коваль, 2013), Б. Кудренко (Кудренко, 2011), Р. Плакіда (Плакіда, 2008), Т. Черкашиної (Черкашина).

Виклад основного матеріалу. Регіональні особливості діяльності молодіжних громадських організацій характеризуються різноманітністю політичних уподобань. Вони є не надто потужними у порівнянні з всеукраїнськими, проте досить ефективними у розв'язанні місцевих проблем (Коваль, 2013: 48). Загалом станом на 2011 р. в Україні налічувалося понад 60 всеукраїнських та більше 300 регіональних молодіжних організацій, різного характеру (Кудренко, 2011: 120). Найбільше переважали організації спрямовані на соціальну роботу серед населення. Проте особливе значення у розбудові державності мали громадські молодіжні організації політичного характеру.

Розвиток євроінтеграційних та демократичних рухів на території України упродовж 2004 – 2014 рр. мали особливості регіонального характеру. Аналізуючи діяльність молодіжних організацій, варто проаналізувати умови їх формування, розвитку та діяльності на території України. Зокрема, упродовж 2004 – 2014 рр., на території західної та північно-центральної частини України були найбільш поширені молодіжні організації євроінтеграційного спрямування, а у південно-східній Україні – проросійського. Таке розмежування пояснюється історичними, зовнішньополітичними та етнічними чинниками. Незважаючи на це, на території південно-східної України також сформувалося низка осередків організацій євроінтеграційного і демократичного характеру, у супереч етнічним та політичним особливостям регіону.

Головною рушійною силою революційних змін завжди була молодь. У 2004 р. під час Помаранчевої революції найбільш чисельнішу групу протестувальників становила молодь віком 18–29 років зі столиці, західних та північно-західних регіонів України (Резнік, 2014: 72). Постмайданий період також позначився активізацією української молоді, яка була авангардом Помаранчевої революції, підтримувала шлях країни до демократичних перетворень, подолання корупції, що, безумовно, спричинило б прискорення євроатлантичної інтеграції України. Українське студентство виступило з вимогою розпочати люстрацію проти чиновників, представників вищих

навчальних закладів, які, зловживаючи службовими повноваженнями, здійснювали незаконні дії під час президентської виборчої кампанії, зокрема брали участь у фальсифікаціях, чинили психологічний тиск на підлеглих та ін. Активісти «Студентської хвилі» Черкаської області підтримали ініціативу керівництва організації стосовно звернення до Верховної Ради України із заявою про чистку у владі. Координатор «Студентської хвилі» Черкаської області Віталій Коваль зазначав, що процес люстрації передовсім стосувався посадових осіб, які чинили беззаконня (Воронцова, 2005а). У зв'язку з цим, організація, об'єднавшись з іншим молодіжним рухом «Пора», розпочала формувати «чорні списки» чиновників, яких необхідно першочергово усунути з посад (Лимаренко, 2005: 2). Процес «очищення» влади потребував не лише законодавчого забезпечення, але кадрового резерву, який можливо використати після люстрації. Відповідно молодь Черкащини вважала, що президент В. А. Ющенко повинен залучити молодь до державотворчих процесів країни (Воронцова, 2005b). Аналогічна тенденція спостерігалася в інших регіонах, де молодь бажала також потрапити до органів влади на різних рівнях.

У постмайданний період політичні сили намагалися переманити активну та мислячу молодь на свій бік, залучаючи їх до разових акцій або створюючи молодіжні організації. Станом на середину 2000-х рр. лише кілька партій мали молодіжні осередки з чіткою структурою та програмою роботи (Гордієнко). Таким чином, за умови залучення молоді до політичного життя регіонів та України загалом можливе формування не лише потужного кадрового резерву, але й сприятиме розвитку демократичних процесів в Україні.

Перемога «Помаранчевої революції» та провали політики В. А. Ющенка у перші роки правління похитнули віру українців стосовно демократизації суспільства. У зв'язку з цим у південно-східних регіонах активізувалися проросійські сили, які пропонували входження України до спільного економічного простору з Росією, що на фоні євроінтеграційних невдач виглядало для населення одним з виходів. Зокрема, «Партія регіонів», «Комуністична партія України», створюючи молодіжні організації, формували серед молоді проросійські погляди. На противагу цим ідеям у північно-західних регіонах сформувався осередок з низки молодіжних організацій, сформовані у постпомаранчевий період, які основну увагу приділяли розгортанню демократичних перетворень в країні, починаючи з місцевого рівня. Проте формування значної кількості молодіжних організацій, зумовило низку розбіжностей між ними, що позначилося на послабленні позицій демократичних та проєвропейських сил. Громадська організація «Пора», яка заявила себе як велика всеукраїнська молодіжна ініціатива, яку підтримувало студентство, увійшовши у політику, почало відмежовуватися від «Нашої України», наголошуючи, що на місцевих рівнях не було здійснено очищення влади, а в Києві місцеві органи не можуть дослухатися до студентства (Центральний державний архів громадських об'єднань. Ф. 332. Оп. 1. Спр. 80. Арк. 39 зв.). Крім того, організація порівнювала націоналістів з комуністами, що підсилювало протистояння політичних сил «Помаранчевої революції» на місцях. Враховуючи цю ситуацію, молодь, яка була небайдужа до політичних подій 2004 р., або перейшла на бік однієї з демократичних організацій, або намагалася відмежуватися від політичних баталій (Центральний державний архів громадських об'єднань. Ф. 332. Оп. 1. Спр. 40. Арк. 10–13; Ф. 332. Оп. 1. Спр. 40. Арк. 14–17). «Пора» найбільш поширеною була у північних та центральних регіонах країни. Основна політична боротьба організації, після об'єднання з партією «Реформи і порядок» проходила за мандати народного депутата та депутата Київради. Відповідно, з її ініціативи у 2005 – 2006 рр. на території Київщини, за підтримки студентства, було організовано низку акцій, спрямованих на заклик до виконання реформ та проведення люстрації в країні і на місцях. Відзначимо, що після Майдану на території Київщини діяла низка молодіжних громадських та політичних організацій, діяльність яких спрямовувалася на поширення європейських цінностей і демократизації суспільства, зокрема: Київська обласна організація «Українська соціал-демократична молодь», районна молодіжна громадська організація «Демократичні перетворення України» (смт. Ставище), молодіжна громадська організація «Ліга Української молоді» (м. Біла Церква), Київська обласна організація «Народно-демократична ліга молоді», ВМГО «Молодий рух» та ін. Загалом упродовж 2004 – 2008 рр. кількість громадських молодіжних організацій зросла з 157 до 246 (ВПОНУ, 2013: 327–338).

Основним центром боротьби між політичними організаціями та діяльності молодіжних осередків політичних партій, рухів став Київ. Перед виборами до парламенту та місцевого самоврядування 2006 р., розгорнулася боротьба за місце міського голови столиці. Очевидно, що будь-яка політична сила розуміла стратегічне значення Київради у розв'язанні державних питань та можливості реалізації нових акцій. Водночас євроінтеграційний курс, проголошений В. А Ющенком, активізував місцеву молодь, яка намагалася перетворити Київ на європейське місто. Серед політичних організацій, які проголошували курс на подальшу демократизацію і підтримували євроінтеграційні прагнення України, слід відзначити такі: «Конгрес українських націоналістів», «Пора», «Молодий рух», «Християнсько-демократична молодь України», «Студентська хвиля», молодіжне об'єднання «Молодь за реформи і порядок» блок «Київ – європейська столиця» та ін. Відзначимо, що політична партія «Київ – європейська столиця» особливу увагу приділяла не лише молодіжній політиці, молодіжним організаціям та студентському самоврядуванню, але й залученню молоді до роботи у місцевих органах самоврядування, зокрема до процесу прийняття рішень у Київradі, зазначаючи, що з цього розпочинається розбудова європейського міста (Центральний державний архів громадських об'єднань. Ф. 332. Оп. 1. Спр. 58. Арк. 121(зв.)–122).

Найбільш розгалужену мережу місцевих, районних чи обласних осередків упродовж другої половини 2000-х рр. мали «Українська соціал-демократична молодь» та «Народно-демократична ліга молоді». Їхніми завданнями стало сприяння розбудові демократичної правової держави та формування на основі молоді громадянського суспільства (Громадські організації, 2011: 456–457). Центристські погляди організацій зумовлювали їх рівномірне розповсюдження по всій Україні. Відповідно їхній вплив на формування європейської молоді зростає.

На території східної України на початку 2000-х рр. діяло 410 молодіжних формувань, серед яких лише 30 % висували політичні вимоги (Плакіда, 2008: 116). Здебільшого ці організації були проросійського спрямування і пропагували спільний економічний та політичний розвиток України з Росією. Незважаючи на це, упродовж 2004 – 2014 рр. діяла низка націоналістичних, демократичних та євроінтеграційних організацій. Станом на 2005 р. у Донецькій області зареєстровано 504 молодіжні громадські організації, значна частина яких – проросійського спрямування (Донбас в етнополітичному вимірі, 2014: 294). У Донецьку більша частина населення представлена російською нацменшиною: 48,2 % росіян та 46,7 % українців (Донбас в етнополітичному вимірі, 2014: 265). Незважаючи на це, у місті було сформовано низку організацій демократичного та євроінтеграційного спрямування, серед яких відзначимо: осередок «Демократичного альянсу», Донецьку обласну молодіжну організацію «Євроклуб», «Донецький молодіжний дебатний центр» та ін. (Кононов, 2008: 76–84). Зазначимо, що упродовж 2004 – 2014 рр. студентство південно-східних областей, які були прихильниками демократичних перетворень та євроінтеграційного вибору, здійснювали низку акцій, конференцій, присвячених цим проблемам. Після повернення до влади «донецьких» активна молодь стала об'єктом переслідувань зі сторони влади, через власну позицію стосовно демократизації держави. Зокрема, у березні 2012 р. з ініціативи низки молодіжних організацій було створено кампанію «МАМА» як систему колективної безпеки молоді. Причиною цього стало переслідування донецьких та херсонських студентів через розповсюдження інформації про кримінальне минуле В. Ф. Януковича (МНК, 2012). Політична партія «Свобода» підтримувала активне студентство та долучилася до акцій, які викривали минуле В. Ф. Януковича. Відзначимо, що Вінницький осередок молодіжного крила партії організував захід «Не співпрацюй з бандитами» у рамках всеукраїнської акції. Враховуючи наступ режиму В. Ф. Януковича, активне студентство Донбасу, прихильне до європейської інтеграції, змушене було об'єднуватися з метою захисту від ймовірних переслідувань.

Відзначимо, що після Помаранчевої революції, на сході України розгорнув діяльність Конгрес українських націоналістів, який сформував і молодіжні осередки. Крім того, на Харківщині ще у 1990-х рр. виник осередок націоналістичної організації «Гризуб ім. Степана Бандери», основою членства якої була молодь. Відзначимо, що створення та діяльність руху упродовж 1990 – 2000-х рр. притаманне для Західних областей України. Незважаючи на правє спрямування організації, «Гризуб» у 2004 – 2014 рр. боровся за формування Української самостійної соборної держави, яка у

майбутньому мала розвиватися на демократично-правових принципах з урахуванням націоналістичної ідеї.

Серед націоналістичних організацій, які відстоювали народовладдя, побудову держави на основі національної ідеї у демократично-правовому векторі та були прихильниками євроатлантичної інтеграції, був Молодіжний націоналістичний конгрес (МНК). Організація стала всеукраїнським молодіжним правим рухом і сформувала власні осередки по всій Україні. Незважаючи на значну популярність на Західній Україні, МНК діяв і в південно-східних регіонах. Зокрема, у 2007 р. спільно з Лігою Українців Канади було проведено акцію «Українська книга Донеччини і Криму», а у 2008 р. в Сєверодонецьку проведено захід «Один народ – одна Україна», спрямовані проти антидемократичних та антиконституційних дій окремих політичних сил східної України (Історична довідка). Відзначимо, що особливої популярності націоналістичні організації на території Донбасу та Криму упродовж 1990 – 2000-х рр. не мали. Проте з початком другого десятиліття ХХІ ст. ідеї націоналізму, а також побудови України за європейськими принципами поступово набувають особливого значення серед населення східної України, яка також стомилася від клану Януковича, про що свідчить значна кількість учасників «Революції гідності» з південно-східних регіонів України, у тому числі молоді.

На Херсонщині упродовж 2005 – 2010 рр. сформувалося 192 молодіжні громадські організації, серед яких були осередки всеукраїнських молодіжних громадських організацій. Відзначимо, що у цей період була створена та проводила діяльність низка громадсько-політичних рухів, які проголошували демократичний курс, а також були прихильниками євроінтеграції, зокрема: Херсонська обласна організація всеукраїнської молодіжної громадської організації «Молодіжний Союз Наша Україна», Херсонська обласна молодіжна громадська організація «Фундація сприяння громадянської активності» (Черкашина).

Загалом південно-східні регіони України відзначалися позицією східної інтеграції, тобто союзу з Росією та Білоруссю. До 2013 р. показник прихильників східних інтересів зростав, зокрема і серед молоді. Як свідчать соціологічні дослідження упродовж 2012 – 2014 рр. відбувалася тенденція поступового зростання прихильників євроінтеграції. Так, якщо у 2012 р. лише 16,6 % виявляли прихильність до західних цінностей, то у 2013 р. цей показник зріс до 18,4 %, а у 2014 – 27,5 % (Демб'юцький, Любива, 2014: 146). Відзначимо, що у всіх соціологічних дослідженнях позитивну відповідь на питання стосовно євроінтеграції найбільше надавала молодь, яка соціалізувалася у незалежній Україні і не зазнала «радянського» впливу.

Одна з найбільших молодіжних організацій, яка також займалася діяльністю, спрямованою на пропаганду євроінтеграції та побудови національної, демократичної держави, «Молодіжний народний рух» був представлений здебільшого у західних та північно-центральных областях України. Націоналістичні погляди організації не сприймала значна частина молоді східної України та Кримського півострова, проте існували осередки і в цих регіонах, що свідчить про потужність організації. Найбільш активна діяльність здійснювалася на Волині, Київщині, Черкащині. Ключовим завданням організації на місцях була просвітницька робота стосовно перспектив євроатлантичної інтеграції. З початком каденції президентства В. Ф. Януковича організація ініціює низку протестних акцій у м. Києві та обласних центрах. З ініціативи Молодого народного руху відбувся захід «Школа європейського політика», метою якого було «формування свідомої політичної еліти, виховання нової генерації молодих політиків на базі європейських цінностей та надання їм необхідних знань про шляхи реалізації своїх лідерських якостей в умовах сучасного політичного життя України» (МНР).

На території Західної України, зокрема на Волині, Рівненщині, Львівщині переважала діяльність молодіжних націоналістичних організацій, серед них відзначимо такі: Молодіжний націоналістичний конгрес (МНК), Молодий народний рух України, Організація українських націоналістів (ОУН), Тризуб ім. Степана Бандери, Конгрес українських націоналістів, політична партія «Свобода», основу якої становила молодь. Упродовж 2000-х рр. організації були розділені у своїй діяльності, протистояли одна одній, незважаючи на спільну ідею побудови національної демократичної держави, однак під час Майдану у 2004 р. та «Революції гідності» 2013 – 2014 рр. діяли спільно задля досягнення спільної мети. Втім не всі націоналістичні організації були прихиль-

никами євроінтеграції України. Молодий народний рух, Молодіжний націоналістичний конгрес, Конгрес українських націоналістів, «Свобода» під час «Революції гідності» займали євроінтеграційну позицію, а Тризуб ім. Степана Бандери, а згодом «Правий сектор» закликали громадян боротися за зміну режиму і побудову національної держави на демократичних засадах (Солодовник). Обласні та районі осередки націоналістичних організацій стали активними учасниками подій 2013 – 2014 рр. на місцях та наступу і захоплення адміністративних будівель на знак протесту проти свавілля режиму В. Ф. Януковича. Найбільш активними були осередки на Львівщині, Рівненщині, Київщині, Черкащині, Івано-Франківщині та ін.

Проте у західних областях, крім націоналістичних, розгорнули свою діяльність низка демократичних проєвропейських організацій, серед них відзначимо Європейський молодіжний парламент, Асоціацію молодих реформаторів, Українську соціал-демократичну молодь, молодіжні організації політичних партій «Наша Україна», «Батьківщина» та ін. Основним напрямом діяльності організацій стала не лише пропаганда євроатлантичної інтеграції та необхідності проведення демократичних перетворень, але й налагодження співпраці з європейськими молодіжними організаціями і розробка заходів, спрямованих на залучення молоді до політичних процесів у країні. Відзначимо, що всеукраїнська організація Європейський молодіжний парламент, до складу якого входила активна та інтелектуально розвинена молодь у 2004 – 2013 рр. проводила низку заходів, присвячених розвитку політичної культури серед молоді та підготовці майбутніх політичних кадрів. У цей період з ініціативи молоді у більшості областей України проводилися регіональні сесії, на яких розв'язувалися ключові міжнародні політичні, економічні, соціальні проблеми, які розглядаються відповідними комітетами Європейського парламенту. У 2011 р. регіональні сесії відбулися у Чернігові, Тернополі, Кривому Розі, Харкові, Бердянську, Сімферополі. Крім того, у 2011 р. серед шкіл Києва було проведено першу шкільну сесію Європейського молодіжного парламенту, на якій обговорювалися актуальні економічні, політичні, екологічні та культурні проблеми України як європейської держави у структурних комітетах, які відповідають комітетам Європейського парламенту (ЄМП, 2011). Водночас молодь у регіонах, проводячи міні-сесії, займалася пошуком ефективних шляхів прискорення процесів євроінтеграції та демократизації України. У 2011 – 2013 рр. міні-сесії пройшли у Харкові, Тернополі, Сумах, Києві, Львові, Сімферополі, Черкасах, Кам'янці-Подільському (ЄМП, 2011; ЄМП, 2012; ЄМП, 2013). Загалом у 2013 р. Європейський молодіжний парламент провів заходи у 19 з 24 областей України (ЄМП, 2013). Такі заходи об'єднували молодь з усіх європейських країн та формували нове покоління політиків, готових працювати спільно заради подолання проблем регіону. Українська молодь проявляла ініціативу, проводячи низку заходів, конференцій, сесій, з метою прискорення інтеграції до європейської спільноти та пропаганди серед населення перспектив співпраці з ЄС.

Відзначимо, що діяльність Європейського молодіжного парламенту була розповсюджена по всій Україні, проте особливу підтримку її ініціативи отримали на території західної та центральної України. Втім молодь організувала низку заходів, сесій та конференцій і в містах Донбасу та Криму.

Активну участь у громадсько-політичних процесах країни брала волинська молодь, яка входила до значного кола громадських організацій, зокрема таких, як: «Українська соціал-демократична молодь», «Молодий рух», Всеукраїнська організація демократичних сил «Злагода» та ін. Значна частина зареєстрованих організацій демократичного чи євроінтеграційного характеру були осередками обласних та всеукраїнських рухів і лише незначна частина сформувалася як локальні об'єднання (Мельник, 2017: 97–98). Однією з дієвих громадських організацій Волинської області, яка впливала на суспільно-політичне життя регіону була «Асоціація молодих реформаторів». Основними напрямками її діяльності стало залучення молоді до громадського та політичного життя, зміцнення студентського самоврядування, моніторинг за виборами та пропаганда євроатлантичної інтеграції. Відзначимо, що саме за сприяння «Асоціації молодих реформаторів» у 2008 р. було організовано та реалізовано проєкт «Відкрий Європу», завданням якого стало поширення знань про економічне, політичне становище Євросоюзу та перспективи співпраці України-ЄС. У рамках проєкту серед молоді проводилися різні заходи, зокрема інформаційні заняття, брейн-ринг у містах Рожище, Горохів, Ківерці Волинської області (АМР). «Асоціація молодих реформаторів»

підтримувала демократичні зміни і здійснювала моніторинг за дотриманням норм законодавства під час виборчих кампаній у Волинській області. Особливу активність організація проявила під час парламентських виборів 2006 р. та 2007 р. Це була єдина молодіжна організація Волинської області, яка офіційно взяла участь у моніторингу за виборами (Мельник, 2017: 93).

Львівська молодь упродовж 2004 – 2014 рр. активно брала участь у політичному та громадському житті на державному та місцевих рівнях. Зокрема, відзначимо, що найбільш дієвими організаціями, які пропагували розбудову національної демократичної держави, були націоналістичні рухи. Частина з них підтримувала ідеї зближення з Європою, вважаючи це гарантією національної безпеки, економічного розвитку та політичної стабільності держави, при цьому наголошуючи на необхідності національного підходу до розбудови держави (Ляш, 2008: 3). Проте, крім націоналістичних рухів, активну діяльність стосовно демократизації суспільства з метою подальшої євроатлантичної інтеграції здійснювали й інші організації, серед яких відзначимо «Українську соціал-демократичну молодь», Львівська міська молодіжна організація «Євроклуб», «Молодий рух», «Академія української молоді» та ін. Особливо варто відзначити діяльність «Академії української молоді», яка діє на основі ідеалів «Бог і Україна». Її основною метою є виховання молоді як повноцінних громадян України та створення можливостей для всебічного розвитку. Одним із ключових напрямів є міжнародна співпраця та розробка низки заходів, спрямованих на інформування населення стосовно можливості євроінтеграції (АУМ: 2). Створена у Львові, у 2001 р. організація провела низку заходів та налагодила зв'язки за межами України. У 2006 р. організація долучилася до реалізації чотирьох проєктів у рамках програми «Молодь» Європейського Союзу. Зокрема, відбулася зустріч «Думай глобально – дій локально» у Молдові, на якій учасники проводили тренінги, що мали на меті поглиблення знань про ЄС, демократію, толерантність та випрацювали навички реалізації європейських цінностей у своїх регіонах. Водночас відзначимо зустріч «Одна Європа – різне бачення», на якій 28 учасників з Грузії, Польщі, Австрії, України створювали фільм про бачення молоді майбутнього Європи (АУМ: 6–7). Упродовж 2004 – 2014 рр. «Академія молоді України» здійснювала волонтерську діяльність та співпрацювала з європейськими волонтерськими організаціями, тим самим стираючи кордони між країнами ЄС та Україною для спільних благодійних справ. Як бачимо, заходи хоч і не мали політичного підтексту та все ж підготовлювали молодь до євроінтеграційних процесів, започаткованих ще за президентства В. А. Ющенка.

У 2003 р. у Львові було створено молодіжну організацію «Євроклуб», метою якої було сприяння процесам європейської інтеграції. Відзначимо, що члени «Євроклубу» займалися розв'язанням низки завдань, зокрема: 1) виховання молоді на основі демократичних та загальнолюдських цінностей; 2) сприяння встановленню ділових, наукових, культурних зв'язків України з Євросоюзом; 3) інформування молоді про ЄС; 4) поширення інформації про ЄС у вищих навчальних закладах; 5) поширення серед країн-членів Європейського Союзу інформації про історію, культуру України, її основні досягнення та проблеми (Євроклуб).

Загалом, характеризуючи загальне ставлення до європейської інтеграції та ймовірності співпраці з Росією, упродовж 2012 – 2014 рр. населення заходу України більше підтримувало євроінтеграційні прагнення. Втім, запущений процес виховання нового покоління єврооптимістів серед молоді після «Помаранчевої революції» поступово збільшував прихильників союзу з ЄС у північних та центральних областях країни. Так, якщо у 2012 р. населення центральних та північних регіонів більше орієнтувалося на союз з Росією (49,1 %), то у 2013 р. кількість прихильників союзу з Європою та Росією була майже рівною (відповідно 40,5 % і 42,4 %) (Дембіцький, Любива, 2014: 146). Основною рушійною силою євроінтеграції стало активне студентство, яке вважало, що союз з Європою сформує можливості для економічного та політичного розвитку України.

Висновки. Отже, регіональний аспект молодіжних рухів в Україні упродовж 2004 – 2014 рр. зумовлювалися не лише географічними та історичними особливостями, але й політичною ситуацією в країні. Курс на євроінтеграцію та розвиток демократичних процесів спричинили активізацію молоді у різних регіонах країни, особливо на заході. Активна діяльність всеукраїнських та регіональних молодіжних організацій у 2004 – 2013 рр. сприяла вихованню нового покоління мо-

лоді, яке, незважаючи на приналежність до певного регіону країни, під час «Революції гідності» боролася за встановлення європейських демократичних цінностей в українському суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- АМР – Волинська обласна молодіжна громадська організація «Асоціація Молодих Реформаторів (АМоре)» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eu.prostir.ua/orgs/32704.html?print>
- АУМ – Молодіжна громадська організація «Академія української молоді» – річний звіт за 2006 р. Львів, 2006. 12 с.
- Воронцова, 2005a – Воронцова Т. «Студентська хвиля» вимагає владних чисток // Молодь Черкащини. Черкаси, 2005. № 5. С. 1.
- Воронцова, 2005b – Воронцова Т. «Чого чекають від Ющенка черкащани?» // Молодь Черкащини. Черкаси, 2005. № 2 С. 5.
- ВПОНУ, 2013 – Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Київська область / ред. рада вид.: В. Г. Кремень (гол. ред.) [та ін.]; редкол. тому: В. П. Коцур (гол.) [та ін.]; НАПН України; Асоціація ректорів пед. ун-тів Європи; Ін-т вищої освіти. К.: Знання України, 2013. 419 с.
- Гордієнко – Гордієнко М. Молодіжні рухи в Україні та їх базова типологізація [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11635/1/14_18Ukr_nac_ideya.pdf
- Громадські організації, 2011 – Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства: монографія / Мін-во освіти і науки, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; за науковою ред. В. П. Беха; редкол.: В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) [та ін.]. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 680 с.
- Дембійський, Любива 2014 – Дембійський С., Любива Т. Геополітичні орієнтації населення України: до і після конфлікту з Росією // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ: Інститут соціології НАН України, 2014. Вип. 1 (15). Т. 1. С. 141–146.
- Донбас в етнополітичному вимірі, 2014 – Донбас в етнополітичному вимірі. К.: ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.
- Євроклуб – Львівська міська молодіжна організація «Євроклуб». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://city-adm.lviv.ua/portal/images/_ngo/ngo1/028_Yevroklub.pdf
- ЄМП, 2011 – Європейський молодіжний парламент – Україна. Річний звіт 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://issuu.com/eypukraine/docs/eyp_ukraine_annual_report_2011_ua
- ЄМП, 2012 – Європейський молодіжний парламент – Україна. Річний звіт 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://issuu.com/eypukraine/docs/annual_report_2012_eng_print
- ЄМП, 2013 – Європейський молодіжний парламент – Україна. Річний звіт 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.eyp-ua.org/images/AR2013UKR.pdf>
- Іляш, 2008 – Іляш Я.: «Державна молодіжна політика недостатньо агресивна» // «Терен-Україна»: газета Молодіжного націоналістичного конгресу. К. 2008. № 3 (23). С. 3.
- Історична довідка – Історична довідка про МНК. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mnk.org.ua/about/history/>
- Коваль, 2013 – Коваль Г. В. Роль молодіжних громадських організацій у формуванні та реалізації державної молодіжної політики // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. 2013. Т. 214. Вип. 202. С. 46–50.
- Кононов, 2008 – Кононов С. Молодіжна політика в Україні. Регіональний аспект // Молодіжна політика в Україні: регіональний аспект. К., 2008. С. 74–85.
- Кудренко, 2011 – Кудренко Б. В. Сутність та механізми інституціоналізації молодіжних громадських організацій в Україні // Економіка та держава. 2011. № 7. С. 118–121.
- Лимаренко, 2005 – Лимаренко В. Студенти і «Пора» за справедливість до кінця // Молодь Черкащини. Черкаси, 2005. № 9. С. 2.
- Мельник, 2017 – Мельник В. В. Розвиток політичного процесу в Україні (на прикладі Волинської області): Дис. канд. політ. наук.: 23.00.02. – політичні науки і процеси. Луцьк, 2017. 210 с.
- МНК, 2012 – Діяльність МНК. Коротко // «Терен-Україна»: газета Молодіжного націоналістичного конгресу. К., 2012. № 2 (32). С. 2–7.
- МНР – Молодий народний рух. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mnr.in.ua/>
- Плакіда, 2008 – Плакіда Р. Можливості місцевих молодіжних організацій у вирішенні проблем молоді // Політичний менеджмент. 2008. № 6. С. 114–121.
- Резнік, 2014. – Резнік О. Структурні виміри участі в помаранчевій революції та Революції гідності // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ: Інститут соціології НАН України, 2014. Вип. 1 (15). Т. 1. С. 64–74.

Солодовник – Солодовник І. «Правий сектор» на службі спецслужб всіх часів і народів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://banderivets.org.ua/pravyj-sektor-na-sluzhbi-spetssluzhb-usih-chasiv-i-narodiv.html>

ТСБ – Тризуб імені Степана Бандери, громадська організація. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://varta.kharkov.ua/hyde-park/ngo-nationalist/1096968>

ЦДАГО – Центральний державний архів громадських об'єднань України.

Черкашина – Черкашина Т. О. Історія становлення та розвитку молодіжних організацій на Херсонщині. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/2855/1/04_cherkashin%D0%B0_ta_history_of_formation.pdf

REFERENCES

AMR – Volynska oblasna molodizhna hromadska orhanizatsiia «Asotsiatsiia Molodykh Reformatoriv (AMoPe)» [Volyn Region Youth Public Organization «Association of Young Reformers (AMoPe)»]. URL: <https://eu.prostir.ua/orgs/32704.html?print> [in Ukrainian].

AUM – Molodizhna hromadska orhanizatsiia «Akademii ukrainskoi molodi» – richnyi zvit za 2006 r. [Youth Non-Government organization «Academy of Ukrainian Youth» – annual report for 2006]. Lviv, 2006. 12 s. [in Ukrainian].

Vorontsova, 2005a – Vorontsova T. «Studentska khvyliia» vymahaie vladnykh chystok [«Student wave» requires authority cleansing]. Molod Cherkashchyny. Cherkasy, 2005. № 5. S. 1. [in Ukrainian].

Vorontsova, 2005b – Vorontsova T. «Choho chekaiut vid Yushchenka cherkashchany?» [«What are waiting for Cherkasy people from Yushchenko?»] // Molod Cherkashchyny. Cherkasy, 2005. № 2. S. 5. [in Ukrainian].

VPONU, 2013 – Vyshcha pedahohichna osvita i nauka Ukrainy: istoriia, sohodennia ta perspektyvy rozvytku. Kyivska oblast [Higher pedagogical education and science of Ukraine: history, present and future development. Kiev region] / red. rada vyd.: V.H. Kremen (hol. red.) [ta in.]; redkol. tomu: V. P. Kotsur (hol.) [ta in.]; NAPN Ukrainy; Asotsiatsiia rektoriv ped. un-tiv Yevropy; In-t vyshchoi osvity. K.: Znannia Ukrainy, 2013. 419 s. [in Ukrainian].

Hordiienko – Hordiienko M. Molodizhni rukhy v Ukraini ta yikh bazova typolohizatsiia. [Youth movements in Ukraine and their basic typology] URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11635/1/14_18Ukr_nac_ideya.pdf [in Ukrainian].

Hromadski orhanizatsii, 2011 – Hromadski orhanizatsii u dyskursi demokratyzatsii suspilstva [Public organizations in the discourse of society democratization]: monohrafiia / Min-vo osvity i nauky, Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova; za naukovoii red. V. P. Bekha; redkol.: V. P. Bekh (holova), H. O. Nesterenko (zast. holovy) [ta in.]. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. 680 s. [in Ukrainian].

Dembitskyi, Liubyva 2014 – Dembitskyi S., Liubyva T. Heopolitychni orientatsii naseleennia Ukrainy: do i pislia konfliktu z Rosiieiu [Geopolitical orientations of the population of Ukraine: before and after the conflict with Russia] // Ukrainske suspilstvo: monitorynh sotsialnykh zmin. Kyiv: Instytut sotsiologii NAN Ukrainy, 2014. Vyp. 1 (15). T. 1. S. 141–146. [in Ukrainian].

Donbas v etnopolitychnomu vymiri, 2014 – Donbas v etnopolitychnomu vymiri [Donbas in the ethnopolitical dimension]. Kyiv: IPIEND imeni I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2014. 584 s. [in Ukrainian].

Ievroklub – Lvivska miska molodizhna orhanizatsiia «Ievroklub» [Lviv local youth organization «Euroclub»]. URL: http://city-adm.lviv.ua/portal/images/_ngo/ngo1/028_Yevroklub.pdf [in Ukrainian].

IeMP, 2011 – Yevropeyskyi molodizhnyi parlament – Ukraina. Richnyi zvit 2011 [European Youth Parliament – Ukraine. Annual report 2011]. URL: https://issuu.com/eypukraine/docs/eyp_ukraine_annual_report_2011_ua [in Ukrainian].

IeMP, 2012 – Yevropeyskyi molodizhnyi parlament – Ukraina. Richnyi zvit 2012. [European Youth Parliament – Ukraine. Annual report 2012]. URL: https://issuu.com/eypukraine/docs/annual_report_2012_eng_print [in Ukrainian].

IeMP, 2013 – Yevropeyskyi molodizhnyi parlament – Ukraina. Richnyi zvit 2013 [European Youth Parliament – Ukraine. Annual report 2013]. URL: <http://www.eyp-ua.org/images/AR2013UKR.pdf> [in Ukrainian].

Iliash, 2008 – Iliash Ia.: «Derzhavna molodizhna polityka nedostatno ahresyvna» [«State youth policy is not enough aggressive»] // «Teren-Ukraina»: hazeta Molodizhnogo natsionalistynohogo konhresu. K. 2008. № 3 (23). S. 3. [in Ukrainian].

Istorychna dovidka – Istorychna dovidka pro MNK [Historical information about Youth Nationalist Congress]. URL: <http://mnk.org.ua/about/history> [in Ukrainian].

Koval, 2013 – Koval H. V. Rol molodizhnykh hromadskykh orhanizatsii u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky [The role of youth NGOs in formation and implementing the state youth policy] // Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]. Ser.: Derzhavne upravlinnia. 2013. T. 214. Vyp. 202. S. 46–50. [in Ukrainian].

Kononov, 2008 – Kononov S. Molodizhna polityka v Ukraini. Rehionalnyi aspekt [Youth policy in Ukraine. Regional aspect] // Molodizhna polityka v Ukraini: rehionalnyi aspekt. K., 2008. S. 74–85. [in Ukrainian].

Kudrenko, 2011 – Kudrenko B. V. Sutnist ta mekhanizmy instytutsionalizatsii molodizhnykh hromadskykh orhanizatsii v Ukraini [The essence and mechanisms of institutionalization of youth public organizations in Ukraine] // Ekonomika ta derzhava. 2011. № 7. S. 118–121. [in Ukrainian].

Lymarenko, 2005 – Lymarenko V. Studenty i «Pora» za spravedyvist do kintsia [Students and «Time» for justice to the end] // Molod Cherkashchyny. Cherkasy, 2005. № 9. S. 2. [in Ukrainian].

Melnyk, 2017 – Melnyk V.V. Rozvytok politychnoho protsesu v Ukraini (na prykladi Volynskoi oblasti) [Development of the political process in Ukraine (for example, Volyn region)]: Dys. kand. polit. nauk.: 23.00.02. – politychni nauky i protsesy. Lutsk, 2017. 210 s. [in Ukrainian].

MNK, 2012 – Diialnist MNK. Korotko [Activities of Youth Nationalist Congress. Short] // «Teren-Ukraina»: hazeta Molodizhnoho natsionalistychnoho konhresu. K., 2012. № 2 (32). S. 2–7. [in Ukrainian].

MNR – Molodyi narodnyi rukh [Young people's movement]. URL: <http://www.mnr.in.ua> [in Ukrainian].

Plakida, 2008 – Plakida R. Mozhyvosti mistsevykh molodizhnykh orhanizatsii u vyrishenni problem molodi [Opportunities of local youth organizations in solving youth problems] // Politychnyi menedzhment. 2008. № 6. S. 114–121. [in Ukrainian].

Reznik, 2014. – Reznik O. Strukturni vymiry uchasti v pomaranchevii revoliutsii ta Revoliutsii hidnosti [Structural measurements of participation in the Orange Revolution and Dignity Revolution] // Ukrainske suspilstvo: monitorynh sotsialnykh zmin. Kyiv: Instytut sotsiologii NAN Ukrainy, 2014. Vyp. 1 (15). T. 1. S. 64–74. [in Ukrainian].

Solodovnyk – Solodovnyk I. «Pravyi sektor» na sluzhbi spetssluzhb vsikh chasiv i narodiv. [«Right sector» in the service of special services of all time and peoples.] URL: <http://banderivets.org.ua/pravyj-sektor-na-sluzhbi-spetssluzhb-usih-chasiv-i-narodiv.html> [in Ukrainian].

TSB – Tryzub imeni Stepana Bandery, hromadska orhanizatsiia [Trident named after Stepan Bandera, public organization]. URL: <http://varta.kharkov.ua/hyde-park/ngo-nationalist/1096968> [in Ukrainian].

TsDAHO – Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh ob'iednan Ukrainy. F. 332. Op. 1. Spr. 152. Ark. 35–35 zv. [in Ukrainian].

Cherkashyna – Cherkashyna T. O. Istoriia stanovlennia ta rozvytku molodizhnykh orhanizatsii na Khersonshchyni [History of formation and development of youth organizations in the Kherson region]. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/2855/1/04_cherkashin%D0%B0_ta_history_of_formation.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.02.2018 р.